

บทความวิจัย (Research Article)

การพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบ้านหนองหล่ม จังหวัดพะเยา
Developing Learner Development Activities to Promote
the Cross-Cultural Understanding of Grade 4 - 6 Students
at Bannonglom School, Phayao Province

นันท์พพร ปัญญาภู นัตถ์ อัสภากรณ* และสมเกียรติ อินทสิงห์
Nantatchabhorn Panyabhu, Natad Assapaporn* and Somkiart Intasingh

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและหาคุณภาพกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 2) ศึกษาความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม 3) ศึกษาจิตรู้เคารพของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบ้านหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2562 จำนวน 44 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม 2) แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม 3) แบบวัดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม และ 4) แบบวัดจิตรู้เคารพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษพบว่า 1) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 11 แผน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 2) หลังจากเรียนด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นักเรียนมีความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก และ 3) หลังจากเรียนด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน นักเรียนมีจิตรู้เคารพอยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ: กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม จิตรู้เคารพ

Abstract

The purposes of this research were to 1) construct and find the quality of learner development activities to promote the cross-cultural understanding of grades 4 - 6 students, 2) study the cross-cultural understanding of the students after learning by the learner development activities to promote the cross-cultural understanding, and 3) study the students' respectful minds after learning by the developed activities. The population in this research was

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 50200

Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200

*Corresponding author; email: natad.a@cmu.ac.th

(Received: 6 July 2020; Revised: 25 November 2020; Accepted: 3 December 2020)

DOI: <https://doi.org/10.14456/psruhss.2022.19>

44 of grades 4 - 6 students at Bannonglom School, Phayao Province in the academic year 2019. The instruments of this research were 1) learner development evaluation form, 2) lesson plans of learner development activities evaluation form, 3) cross-cultural understanding evaluation form, and 4) respectful mind evaluation form. Data were analyzed by means, percentages, and standard deviations. The research findings were as follow: 1) six elements of learner development activities to promote the cross-cultural understanding and all of 11 lesson plans were a very good level, 2) after learning with this learner development activities, students' cross-cultural understanding was at a high level, and 3) after learning with this learner development activities, students' respectful mind were at a high level.

Keywords: Learner development activities, Cross-cultural understanding, Respectful mind

บทนำ

จากแนวคิดการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 วิจารณ์ พานิช (2556) ได้นำทักษะและสาระที่จำเป็นแห่งอนาคตจากภาคีเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) (Bellanca & Brandt, 2010) มาแจกแจงเป็นทักษะที่นักเรียนไทยควรมี ได้แก่หลัก 3R 8C ซึ่งทักษะหนึ่งที่สำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข คือ ทักษะความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม เป็นอีกหนึ่งทักษะที่สำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข เนื่องมาจากสังคมในปัจจุบันประกอบด้วยประชากรจากหลากหลายเชื้อชาติ ส่งผลให้แต่ละท้องถิ่นมีวัฒนธรรมการดำรงชีวิตที่หลากหลาย มีค่านิยมและความเชื่อที่แตกต่างกัน ความหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ถูกเรียกว่า พหุวัฒนธรรม ซึ่งอานันท์ กาญจนพันธ์ (2561) นักมานุษยวิทยาชาวไทย ได้กล่าวว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างกัน มีการสร้างวาทกรรมเพื่อครอบงำความคิดของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ทำให้เกิดความเข้าใจที่หลากหลาย บางคนก็ถือความคิดใดความคิดหนึ่ง ขณะเดียวกันก็มีกลุ่มคนที่มีความคิดแตกต่าง ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งจากความต่างทางวัฒนธรรม เช่น การเรียกร้องสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมไทย การออกกฎหมายขัดแย้งกับวัฒนธรรมเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมมีความขัดแย้งและไม่สงบสุขเพราะละเลยความต่างทางวัฒนธรรม แต่บางครั้งการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรมก็ไม่ได้ทำให้เกิดความขัดแย้ง ในทางตรงกันข้ามกลับพบว่าในบางสังคมมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมได้อย่างดีและอยู่ร่วมกันได้ ทั้งนี้ก็เพราะสังคมนั้น ๆ ได้เคารพสิทธิความแตกต่างทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Gardner (2006) ศาสตราจารย์ด้านการสอนการคิดแห่งมหาวิทยาลัย Harvard ผู้แต่งหนังสือเรื่อง Five minds for the future ได้กล่าวถึงลักษณะของจิตที่ควรปลูกฝังสำหรับอนาคต 5 ประการ โดยเฉพาะจิตที่ 5 ได้แก่ จิตรู้เคารพ (Respectful Mind) หมายถึง ผู้ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติและเคารพในความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพในความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม รวมถึงการเปิดใจที่จะรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากความคิดตนเอง การเคารพให้เกียรติผู้อื่นมีความจำเป็นในยุคนี้ เพราะเราจะพบเจอผู้คนมากมายและเป็นผู้มีความแตกต่างหลากหลาย การมีความเคารพต่อกันจะนำไปสู่ความสมานฉันท์และปรองดองของคนในสังคม ผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์จะมีความเคารพต่อผู้อื่น ทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดและตอบสนองผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม และเกี่ยวพันไปถึงทำให้เข้าใจพฤติกรรมของคนที่มีวัฒนธรรมต่างจากเรา ผู้ที่ขาดจิตรู้เคารพจะนำมาซึ่งการไม่มีการยถา หยิงยโส จองหอง ขาดความน่าเชื่อถือผู้อื่น พัฒนามาเป็นความขัดแย้งและชิงชังต่อกัน

ผู้วิจัยรับราชการครูอยู่ที่โรงเรียนบ้านหนองหล่ม ซึ่งตั้งอยู่ที่ตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ปีการศึกษา 2562 มีนักเรียน จำนวน 131 คน โรงเรียนประกอบด้วยหลายชาติพันธุ์ ได้แก่ ชาติพันธุ์ม้ง ชาติพันธุ์เย้า และชาติพันธุ์เมือง ในชุมชนที่มีชาติพันธุ์ที่หลากหลายส่งผลให้นักเรียนมีวัฒนธรรมการใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งที่ผ่านมาการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมนี้ นักเรียนยังไม่รู้จักและไม่เข้าใจในวัฒนธรรมของเพื่อนต่างชาติพันธุ์เท่าที่ควร บางส่วนยังแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อเพื่อนต่างชาติพันธุ์ เช่น การไม่เข้าใจ วัฒนธรรมการใช้ชีวิตของเพื่อนที่ต่างจากตน การเรียกชื่อชาติพันธุ์แทนการเรียกชื่อจริงของเพื่อน มีการแบ่งพวก เขาพวกเราตามชาติพันธุ์ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการจะแก้ปัญหาการไม่เข้าใจทางวัฒนธรรมและการขาดจิตรู้เคารพ การจัดการศึกษาควรเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมที่แตกต่าง เพื่อที่จะสามารถรู้ เข้าใจ ยอมรับ และเคารพในผู้อื่น รวมถึงปรับตัวให้เข้ากับคนในสังคมได้

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นอีกประสบการณ์หนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนและก่อให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์ เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน คือ การที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในชีวิตที่หลากหลาย เกิดความรู้ความเข้าใจตามความสนใจของตนเอง และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ รวมทั้งมีเจตคติ ค่านิยมในการดำเนินชีวิต และมีศีลธรรมจริยธรรมที่ดี รู้จักเคารพผู้อื่น ได้ใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์ไปพัฒนาตนเอง ให้เกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนี้อยู่ในส่วนของกิจกรรมนักเรียน จัดทำเป็นกิจกรรมชุมนุมวัฒนธรรม เน้นพัฒนา นักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน รู้จักเคารพให้เกียรติต่อบุคคลที่แตกต่างจากตน ตลอดจนสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข แบ่งเนื้อหาการเรียนรู้ออกเป็น 9 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านภูมิศาสตร์ชุมชนหนองหล่ม 2) ด้านประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชน 3) ด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชน 4) ด้านเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชน 5) ด้านการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชน 6) ด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชน 7) ด้านความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชน 8) ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชน และ 9) ด้านการละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชน ใช้เวลาในการจัดกิจกรรม 20 ชั่วโมง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนเป็นผู้ดำเนินการ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมมือ

การสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมได้อาศัยแนวคิดและทฤษฎีสนับสนุน ดังนี้ 1) ทฤษฎีการสร้างหลักสูตรของ Tyler (1968) 2) แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 3) แนวทางการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ 4) ทฤษฎีการเข้าใจชนชาติอื่น (A theory of understanding other peoples) ของสัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2542) 5) วิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่ช่วยให้ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม 6) แนวทางการส่งเสริมจิตรู้เคารพของ Gardner (2006) และ 7) แนวคิดจิตวิทยาที่เกี่ยวกับจิตรู้เคารพ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ประกอบด้วย วัฒนธรรมม้ง วัฒนธรรมเย้า และวัฒนธรรมเมือง เพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ให้แก่ักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ของโรงเรียนบ้านหนองหล่ม ปีการศึกษา 2562 เพื่อเป็นแนวทางในการมอบ ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมต่าง ๆ ของคนในชุมชน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 หลังเรียนด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม
3. เพื่อศึกษาจิตรู้เคาพของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 หลังเรียนด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพะเยา เขต 1 จำนวน 44 คน โดยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบประเมินองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินความเหมาะสมของหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง โครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล หาคุณภาพโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence : IOC) ระหว่าง 0.67 - 1.00

2. แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้านเนื้อหาสาระของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หาคุณภาพโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00

3. แบบวัดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นข้อคำถามแบบถูกผิด จำนวน 30 ข้อ เพื่อวัดความเข้าใจของนักเรียนต่อวัฒนธรรมแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภูมิศาสตร์เกี่ยวกับชุมชนหนองหล่ม 2) ด้านประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ 3) ด้านที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ 4) ด้านเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ 5) ด้านการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ 6) ด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ 7) ด้านความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ 8) ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ และ 9) ด้านการละเล่นของกลุ่มชาติพันธุ์ หาคุณภาพโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00 และได้ นำแบบวัดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านปางจั่น อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน 20 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร Kuder Richardson-20 (KR 20) (เกียรติสุดา ศรีสุข, 2552) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

4. แบบวัดจิตรู้เคาพ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ เพื่อวัดระดับจิตรู้เคาพของนักเรียนที่มีต่อวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ทั้ง 9 ด้าน หาคุณภาพโดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 - 1.00 และได้ นำแบบวัดจิตรู้เคาพไปทดลองใช้กับนักเรียนโรงเรียนบ้านปางจั่น ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 จำนวน

20 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของ Cronbach (เกียรตินาคี, 2552) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลมาเทียบกับเกณฑ์การแปลผลข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้ 4.51 - 5.00 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 3.51 - 4.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับดี 2.51 - 3.5 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ 1.51 - 2.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับไม่พอใช้ 1.00 - 1.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลมาเทียบกับเกณฑ์การแปลผลข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้ 4.51 - 5.00 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 3.51 - 4.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับดี 2.51 - 3.5 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับพอใช้ 1.51 - 2.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับไม่พอใช้ 1.00 - 1.50 หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับควรปรับปรุง

3. ผู้วิจัยวิเคราะห์ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนหลังเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม โดยหาค่าร้อยละจากการนำผลคะแนนแต่ละด้านทั้ง 9 ด้าน มาเทียบเกณฑ์ระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ในกรณีด้านที่มี 4 ข้อคำถาม กำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ 4 คะแนน มีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมมาก 2-3 คะแนน มีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมปานกลาง 0-1 คะแนน มีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมน้อย ในกรณีด้านที่มี 3 ข้อคำถาม กำหนดเกณฑ์การแปลผล ดังนี้ 3 คะแนน มีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมมาก 2 คะแนน มีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมปานกลาง 0-1 คะแนน มีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมน้อย

4. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจิตรู้เคาพของนักเรียนหลังเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม โดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลมาเทียบเกณฑ์การแปลผลข้อมูล (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้ 4.51 - 5.00 หมายถึง มีพฤติกรรมจิตรู้เคาพอยู่ในระดับมากที่สุด 3.51 - 4.50 หมายถึง มีพฤติกรรมจิตรู้เคาพอยู่ในระดับมาก 2.51 - 3.50 หมายถึง มีพฤติกรรมจิตรู้เคาพอยู่ในระดับปานกลาง 1.51 - 2.50 หมายถึง มีพฤติกรรมจิตรู้เคาพอยู่ในระดับน้อย 0 - 1.50 หมายถึง มีพฤติกรรมจิตรู้เคาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

เก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้วิจัยแนะนำกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมให้นักเรียนทราบ
2. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนบ้านหนองหล่ม จำนวน 20 ชั่วโมง
3. วัดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
4. วัดจิตรู้เคาพหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้น
5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบวัดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม แบบวัดจิตรู้เคาพ และบันทึกทำแผนการจัดการเรียนรู้

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างและหาคุณภาพกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6

1.1 ผลการสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มีดังนี้

ได้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 มี 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 4) โครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผลกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ตัวอย่างโครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน ได้แก่ 1) ชุมชนหนองหล่ม 2) มีใครบ้างในชุมชน 3) บ้านที่ฉันอยู่ 4) เสื้อผ้าที่ฉันสวม 5) ภาษาที่ฉันพูด 6) อาหารที่ฉันทาน 7) ความเชื่อของฉัน 8) ประเพณีของฉัน 9) การละเล่นของฉัน 10) การเคารพซึ่งกันและกัน และ 11) สะท้อนคิดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและจิตรู้เคารพ รวม 20 ชั่วโมง

1.2 ผลการหาคุณภาพกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 แบ่งออกเป็นสองส่วน ดังนี้

1.2.1 ผลการประเมินองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ประเมินด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้ประเมินองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทั้ง 6 องค์ประกอบ ดังตาราง 1

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลการประเมินคุณภาพของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมในแต่ละองค์ประกอบ (N=5)

องค์ประกอบ	ผลการประเมิน		
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน	แปลผล
		มาตรฐาน	
1. หลักการและเหตุผล	4.55	0.80	ดีมาก
2. วัตถุประสงค์	4.70	0.60	ดีมาก
3. ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง	4.80	0.40	ดีมาก
4. โครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.50	0.55	ดี
5. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.43	0.73	ดี
6. การวัดและประเมินผล	4.20	0.75	ดี
รวม	4.54	0.67	ดีมาก

จากตาราง 1 พบว่า กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมมีคุณภาพในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และมีคุณภาพดี จำนวน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ โครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

1.2.2 ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ประเมินด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ดังตาราง 2

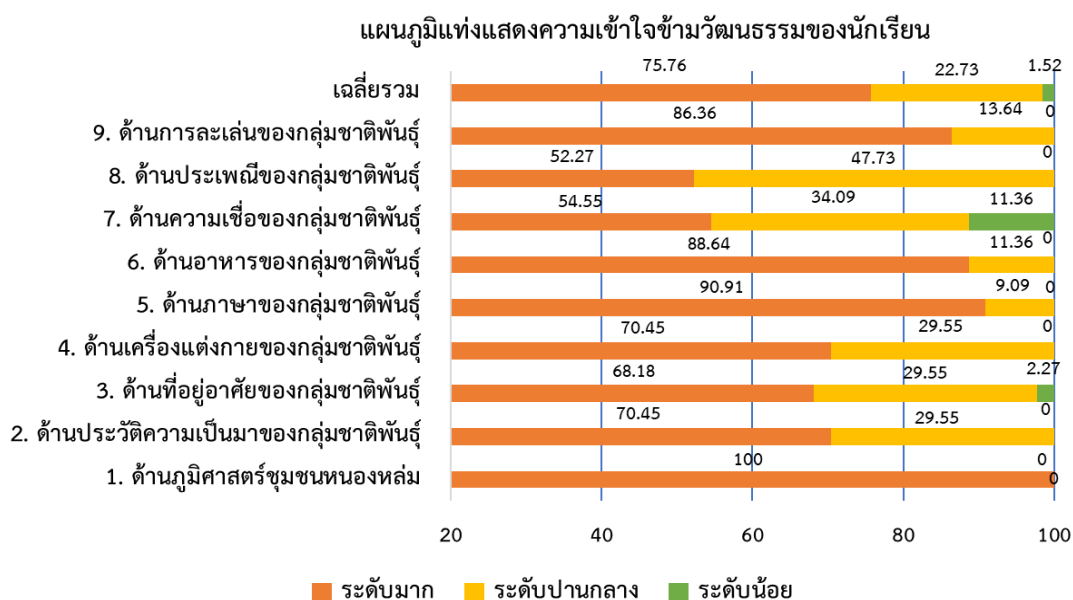
ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน (N=5)

แผนการจัดการเรียนรู้	รายการประเมิน						เฉลี่ยรวม	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล
	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย			
แผนที่ 1 ชุมชนของฉัน	5.00	4.53	4.93	4.37	4.60	4.60	4.67	0.37	ดีมาก
แผนที่ 2 ใครบ้างในชุมชน	5.00	4.47	4.60	4.30	4.47	4.10	4.49	0.58	ดี
แผนที่ 3 บ้านที่ฉันอยู่	5.00	4.40	4.67	4.50	4.67	4.80	4.67	0.56	ดีมาก
แผนที่ 4 เสื้อผ้าที่ฉันสวม	5.00	4.40	4.60	4.37	4.60	4.30	4.54	0.67	ดีมาก
แผนที่ 5 ภาษาที่ฉันพูด	5.00	4.33	4.20	4.27	4.40	4.20	4.40	0.65	ดี
แผนที่ 6 อาหารที่ฉันทาน	5.00	4.47	4.67	4.63	4.40	4.00	4.53	0.59	ดีมาก
แผนที่ 7 ความเชื่อของฉัน	5.00	4.60	4.67	4.67	4.60	4.40	4.66	0.62	ดีมาก
แผนที่ 8 ประเพณีของฉัน	5.00	4.60	4.20	4.40	4.40	4.20	4.47	0.64	ดี
แผนที่ 9 การละเล่นของฉัน	5.00	4.53	4.60	4.43	4.20	4.00	4.46	0.67	ดี
แผนที่ 10 การเคารพ	5.00	4.60	4.60	4.60	4.60	4.40	4.63	0.67	ดีมาก
แผนที่ 11 สะท้อนคิด	5.00	4.60	4.60	4.47	4.47	4.40	4.59	0.66	ดีมาก
เฉลี่ยรวม	5.00	4.51	4.58	4.46	4.49	4.32	4.56	0.61	ดีมาก
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	0.00	0.78	0.69	0.72	0.73	0.71	0.61		
การแปลผล	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดี	ดี	ดี	ดีมาก		

จากตาราง 1 พบว่า ผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนทั้งหมด 11 แผน โดยแยกเป็น 6 ด้าน พบว่า คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่ามีคุณภาพดีมากจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ และด้านเนื้อหาสาระของแผนการจัดการเรียนรู้ และมีคุณภาพอยู่ในระดับดีจำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีระดับคุณภาพดีมาก จำนวน 7 แผน และระดับคุณภาพดี จำนวน 4 แผน

2. ผลการศึกษาความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม

หลังจากเรียนรู้ด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมแล้ว นักเรียนมีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมมาก คิดเป็นร้อยละ 75.76 มีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 22.73 และมีระดับความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.52 ด้านที่นักเรียนมีความเข้าใจมากที่สุด คือ ด้านภูมิศาสตร์ของชุมชนหนองหล่ม คิดเป็นร้อยละ 100 รองลงมา คือ ด้านภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 90.91 ส่วนด้านที่มีระดับความเข้าใจน้อยที่สุด คือ ด้านประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ คิดเป็นร้อยละ 52.27 ดังภาพ 1

ภาพ 1 แผนภูมิแท่งแสดงความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนหลังจากเรียนรู้ด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม

3. ผลการศึกษาจิตรู้เคารพของนักเรียนหลังเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม โดยภาพรวมนักเรียนมีจิตรู้เคารพอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.29$, $\sigma = 0.38$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีจิตรู้เคารพอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความเคารพต่อเครื่องแต่งกาย ($\mu = 4.59$, $\sigma = 0.27$) และ ด้านความเคารพในความหลากหลายของเพื่อน ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.28$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่เหลือนักเรียนมีจิตรู้เคารพอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเคารพการละเล่น ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.20$) ด้านความเคารพในความหลากหลายของอาหาร ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.26$) ด้านความเคารพในความเป็นชุมชนร่วมกัน ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.50$) ด้านความเคารพในประเพณี ($\mu = 4.23$, $\sigma = 0.36$) ด้านความเคารพภูมิปัญญาการตั้งบ้านเรือน ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.53$) ด้านความเคารพในความเชื่อ ($\mu = 4.15$, $\sigma = 0.38$) ด้านความเคารพต่อความหลากหลายภาษา ($\mu = 3.97$, $\sigma = 0.65$) ตามลำดับ ดังภาพ 2

ภาพ 2 กราฟแสดงค่าเฉลี่ยจิตรู้การพของนักเรียนหลังเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 โรงเรียนบ้านหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่า 1) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม มี 6 องค์ประกอบและมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ส่วนแผนการจัดการเรียนรู้มี 11 แผน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 2) นักเรียนมีความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก และ 3) นักเรียนมีจิตรู้การพอยู่ในระดับมาก สามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1. กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม

1.1 การสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ผู้วิจัยได้อาศัยทฤษฎีการสร้างหลักสูตรของ Tyler (1968) เป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพราะเป็นกระบวนการที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน มีการกำหนดจุดมุ่งหมาย มีวิธีการที่จะไปให้ถึงจุดมุ่งหมายนั้น และมีการตรวจสอบ และผู้วิจัยได้วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของหลักสูตร ลักษณะของหลักสูตรที่ดี และแนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แล้วจึงนำสาระสำคัญมาสังเคราะห์เพื่อให้ได้องค์ประกอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของกิจกรรม 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง 4) โครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล

ตามทฤษฎีการสร้างหลักสูตร ของ Tyler กระบวนการแรกในการสร้างหลักสูตร คือ การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะทำให้เราทราบถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่เราจะสร้างขึ้นว่าต้องการให้ผู้เรียนได้รับความรู้ในเรื่องอะไร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนว่านักเรียนควรได้รับการพัฒนาในเรื่องอะไรบ้าง เมื่อวิเคราะห์แล้วจึงพบว่า บริบทของโรงเรียนที่มีนักเรียนจากหลากหลายชาติพันธุ์ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นภาษา เครื่องแต่งกาย ความเชื่อ เป็นต้น ทำให้นักเรียนเกิด

ความแตกต่างและบางครั้งนำมาซึ่งความไม่เข้าใจกันและส่งผลให้เกิดอคติในการอยู่ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่จะต้องถูกแก้ไขและพัฒนา แต่เนื่องด้วยทางโรงเรียนไม่มีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน อันเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการสร้างหลักสูตรขึ้นมาโดยมีเป้าหมายให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและมีจิตสำนึกที่เคารพซึ่งกันและกัน

กระบวนการถัดมา ผู้วิจัยได้ทำการเลือกเนื้อหาในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ในกระบวนการนี้ สิ่งที่สำคัญที่จะต้องคำนึงถึงคือ เนื้อหาสาระจะต้องมีขอบข่ายที่ชัดเจน ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อให้สามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมตรงตามจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยได้อาศัยทฤษฎีการเข้าใจชนชาติอื่น (A theory of understanding other peoples) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2542) ที่ได้ระบุว่าการศึกษาที่ชนชาติหนึ่งจะเข้าใจชนชาติอื่นได้อย่างดีนั้น จะขึ้นอยู่กับความเข้าใจถึงปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมของชนชาตินั้นและชนชาติตนเอง และเข้าใจถึงสถานการณ์ในขณะสัมพันธ์ด้วย ในกระบวนการนี้ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมว่าครอบคลุมถึงอะไรบ้าง โดยอาศัยตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม และการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมมาเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตของคำว่าวัฒนธรรม ข้อมูลเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ความหมายของวัฒนธรรมเป็น 9 ด้าน ได้แก่ 1) ภูมิศาสตร์ของชุมชนหนองหล่ม 2) ประวัติความเป็นมาของแต่ละชาติพันธุ์ 3) ลักษณะการตั้งบ้านเรือน 4) เครื่องแต่งกาย 5) ภาษา 6) อาหาร 7) ความเชื่อ 8) ประเพณี และ 9) การละเล่น เมื่อกำหนดขอบเขตด้านต่าง ๆ ของวัฒนธรรมแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกความรู้หรือเนื้อหาสาระของวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาจัดการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความถูกต้องของเนื้อหา ความยากง่ายของเนื้อหา การเรียงลำดับของเนื้อหาจากง่ายไปสู่ยาก และเรียงให้เนื้อหามีความต่อเนื่องกันจากภาพรวมไปสู่ภาพย่อยในแต่ละด้าน ในกระบวนการเลือกเนื้อหาเพื่อมาจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมในด้านต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จากทั้งในหนังสือความรู้วัฒนธรรมต่าง ๆ รวมทั้งการสอบถามข้อมูลจากเจ้าของวัฒนธรรมโดยตรง ทำให้เนื้อหาที่ได้มีความถูกต้องเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

กระบวนการที่สาม การจัดประสบการณ์เรียนรู้ ในกระบวนการนี้คือการออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หลักในการออกแบบกิจกรรม ผู้วิจัยยึดหลักที่ว่ากิจกรรมที่สร้างขึ้นต้องมีความท้าทาย กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน มีกิจกรรมที่ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย มีแหล่งเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ มีระยะเวลาการเรียนรู้ที่เหมาะสมในแต่ละเนื้อหาสาระ มีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสม เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนให้มากที่สุด และที่สำคัญเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน ช่วยเหลือกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูลต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ของนักเรียนในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ อันจะมีส่วนช่วยให้เกิดจิตสำนึกที่เคารพซึ่งกันและกัน ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ทั้งสิ้น 11 แผน 20 ชั่วโมง โดยในแต่ละแผนการเรียนรู้ใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งมีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจเหมาะสมกับเนื้อหาในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการสุดท้าย การวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลผู้เรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้ และวัดประเมินผลอีกครั้งเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยใช้วิธีที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความรู้ความสามารถออกมาให้ได้มากที่สุด โดยเน้นการประเมินผลตามสภาพจริง เช่น ใช้การสังเกตการณ์ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อวัดความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม และ

สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกถึงจิตสำนึกของนักเรียน การตรวจงาน ได้แก่ การตรวจแบบฝึกหัด การตรวจผลการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในการทำกิจกรรม เมื่อสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ทุกกิจกรรม ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบซึ่งเป็นแบบวัดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและแบบวัดจิตสำนึก ในการประเมินผลการเรียนรู้ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอีกครั้งหนึ่ง

ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนโดยระบุถึงองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล เพื่อต้องการให้นักเรียนในโรงเรียนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปราศจากความขัดแย้ง อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ 2) วัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและมีจิตสำนึก 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและมีจิตสำนึกเพื่อนที่มาจากต่างชาติพันธุ์ 4) โครงสร้างกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย 3 หน่วยการเรียนรู้ 11 แผนการจัดการเรียนรู้ รวมจำนวน 20 ชั่วโมง 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 11 แผน ใช้กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไป และ 6) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ผลการปฏิบัติงานระหว่างเรียน การสังเกตระหว่างเรียน และการประเมินความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและจิตสำนึกหลังเรียน การกำหนดองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีความถูกต้องครบถ้วนของการสร้างกิจกรรม จะส่งผลให้ได้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ

1.2.1 การหาคุณภาพองค์ประกอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม โดยกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้ง 6 องค์ประกอบ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจาก 1) หลักการและเหตุผลของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเน้นให้ผู้เรียนมีพัฒนาการตนเองทั้งทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข 2) วัตถุประสงค์ สอดคล้องกับหลักการและเหตุผล มีความชัดเจน นำไปสู่การปฏิบัติได้และสามารถวัดได้ 3) ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง มีการกำหนดผลการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ครอบคลุมด้านความรู้และคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ 4) โครงสร้างหลักสูตร มีการกำหนดหน่วยการเรียนรู้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการแบ่งเนื้อหาการเรียนรู้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย รายละเอียดของเนื้อหามีความถูกต้อง มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และมีระยะเวลาการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม 5) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีแนวทางในการจัดกิจกรรม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง และมีความหลากหลายในการจัดกิจกรรม และ 6) การวัดและการประเมินผลที่มุ่งเน้นวัดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมและจิตสำนึก จะเห็นได้ว่าการกำหนดองค์ประกอบของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น ทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องและสนับสนุนกัน ส่งผลให้ได้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีคุณภาพดี สอดคล้องกับ Kruse & Gray (2019) ได้กล่าวว่า หลักสูตรที่ดีควรมีการจัดองค์ประกอบของหลักสูตรที่ดี เช่น มีการคัดสรรกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งใช้วัสดุหลักสูตรที่สนับสนุนอย่างเหมาะสม มีการออกแบบวิธีสอน สื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ประกอบการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย มีการใช้การประเมินการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และธรรมชาติวิชา มีการกำหนดองค์ประกอบภายในหลักสูตรทั้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวัสดุหลักสูตรมีความสอดคล้องกัน เป็นต้น

1.2.2 การหาคุณภาพแผนการจัดการเรียนรู้ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก เนื่องจาก ในการจัดทำแผนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ของสมเกียรติ อินทสิงห์ (2563) ที่กล่าวว่า การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ควรเริ่มจากการศึกษาคำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชา สิ่งสำคัญคือต้องคำนึงถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ชื่อหน่วยการเรียนรู้ จำนวนชั่วโมงแต่ละหน่วยสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่วางไว้ นำไปสู่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ย่อย ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหน่วยการเรียนรู้ออกเป็น

3 หน่วย รวมทั้งสิ้น 11 แผน แต่ละหน่วยจะแสดงถึงหมวดหมู่ของเนื้อหาที่นักเรียนควรได้รับ ขั้นตอนต่อไปคือการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ในแต่ละแผนมืองค์ประกอบครบถ้วนตามหลักการของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ดี ได้แก่ ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของผู้บริหาร บันทึกหลังการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ และภาคผนวก สอดคล้องกับวรรณ มีฉวี (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในวิชาเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่จัดทำขึ้นมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก เนื่องมาจากมีองค์ประกอบของแผนชัดเจน จำนวนชั่วโมงการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม มีจุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ สาระสำคัญของเรื่องชัดเจน จุดประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้ทักษะการทำงานร่วมกัน มีเนื้อหาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สื่อการเรียนรู้มีความเหมาะสม มีการประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีการกำหนดเกณฑ์การวัดที่ชัดเจน และมีบันทึกหลังสอน

2. ความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม หลังจากเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว นักเรียนมีความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรมนี้เป็นกิจกรรมที่อยู่ในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชุมชนของนักเรียน ซึ่งนักเรียนจะต้องพบเจอเห็นสภาพจริงตลอดเวลาทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจมากกว่าการจินตนาการในสิ่งที่ไม่เคยพบเจอ สอดคล้องกับชวลิต ชูกำแหง (2551) ที่กล่าวว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นหลักสูตรที่เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนนั้น สาระการเรียนรู้จะสอดคล้องสัมพันธ์กับท้องถิ่น มุ่งการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์จริง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทัศนศึกษาบ้านเรือนของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ การเชิญวิทยากรแต่ละชาติพันธุ์มาช่วยในการจัดการเรียนรู้ การแสดงละครประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ การใช้เกมที่ช่วยกระตุ้นความสนใจและการจำ การสร้างสถานการณ์จำลองเกี่ยวกับจิตรู้เคาเพ การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์ หรือการระดมสมอง กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้เด็กมีความสนใจในกิจกรรมเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพราะมีวิธีการเรียนรู้แปลกใหม่และหลากหลาย ช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับชาญพัชร ที่สุกะ (2555) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง ถิ่นนี้ศรีสงคราม นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า การจัดกิจกรรมที่เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีใช้เทคนิคการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการฝึกปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดแทรกสิ่งใหม่กับนักเรียน นักเรียนมีโอกาสร่วมทำงานกับเพื่อน มีสื่อการเรียนการสอนที่ทำได้ในท้องถิ่น จะช่วยให้เด็กมีความเข้าใจในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มมากยิ่งขึ้น

3. จิตรู้เคาเพ หลังจากเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้ว นักเรียนมีจิตรู้เคาเพอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจคือ การพัฒนาจิตรู้เคาเพต้องเริ่มสร้างตั้งแต่เด็กนักเรียนยังอยู่ในวัยเด็กเพราะการที่บุคคลจะมีบุคลิกภาพแบบไหนนั้นวัยเด็กเป็นสิ่งสำคัญมาก ตามทฤษฎีจิตวิทยาของ Piaget (อ้างถึง สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2559) กล่าวว่า เมื่อเด็กเล็กได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดา เด็กจะมีจริยธรรมในเรื่องของการเคารพผู้อื่น ส่วนเด็กที่ไม่มีจิตรู้เคาเพเพราะขาดการอบรมสั่งสอนจากผู้ใหญ่ ส่วนเด็กในวัยโต การเคารพผู้อื่นมาจากการยอมรับข้อตกลงของกลุ่มซึ่งต้องอาศัยการร่วมมือและการนับถือซึ่งกันและกัน ดังนั้นการที่คุณครูปลูกฝังเรื่องจิตรู้เคาเพให้นักเรียนตั้งแต่วัยนี้จะส่งผลให้นักเรียนมีจิตรู้เคาเพต่อบุคคลอื่นมากยิ่งขึ้น

ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ใช้หลักการของ Gardner (2006) ที่กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาจิตรู้ความเคารพ ประกอบด้วย การทำงานร่วมกันเพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การทำงานเป็นทีมอย่างเป็นมิตร การเคารพสิทธิมนุษยชนโดยมีแนวทางการสอนที่เน้นเรื่องความเคารพต่อความแปลกแยก การมีบุคคลต้นแบบที่ดี จากการที่ครูยกตัวอย่างที่ดีเพื่อให้ นักเรียนถือเอาเป็นแบบอย่าง มีความเมตตา และการคิดทางบวก ในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้สอดแทรกคุณธรรม เรื่องการมีจิตรู้เคารพต่อบุคคลที่แตกต่างจากตนในทุกกิจกรรม เพื่อเน้นย้ำถึงการมีจิตรู้เคารพต่อบุคคลอื่น และ จัดการเรียนรู้โดยอาศัยความร่วมมือเพื่อให้ นักเรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้นักเรียนเกิดการซึมซับเรื่องจิตรู้ เคารพและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมจิตรู้เคารพ มีการยอมรับ ชื่นชม เข้าใจในบุคคลอื่นที่ต่างวัฒนธรรมจากตน โดยสังเกตได้จากเมื่อผ่านการจัดการเรียนรู้ไปได้ 4 - 5 กิจกรรม นักเรียนเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นักเรียนสามารถร่วมงานกับเพื่อนทุกชาติพันธุ์ได้ เมื่อผู้วิจัยบอกให้จัดกลุ่มทำงาน นักเรียนได้มีการจัดกลุ่มซึ่งใน แต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วยเพื่อนทุกชาติพันธุ์ ในแต่ละครั้งจะมีการแต่งตั้งหัวหน้ากลุ่มโดยคำนึงถึง ความสามารถของบุคคล ไม่ได้ใช้ความเป็นพรรคพวกมาเป็นตัวตั้ง ไม่มีการกีดกันชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง มีการ แบ่งหน้าที่กันทำตามความสามารถและความถนัด มีการช่วยเหลือและร่วมมือกันในการทำงาน ทุกคนในกลุ่มต่าง ร่วมกันแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ นักเรียนมีความสนใจในวัฒนธรรมของเพื่อนต่างชาติพันธุ์ มีการ สอบถามและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเรื่องวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน มีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม และ แสดงอาการดีใจเมื่อถึงเวลาเรียนกิจกรรม มีการแสดงออกถึงความสุขและสนุกสนานตลอดการทำกิจกรรม นักเรียนไม่มีการด่าทอ ล้อเลียน หรือแสดงอาการดูหมิ่นในวัฒนธรรมของเพื่อนต่างชาติพันธุ์ มีการเรียนรู้ที่จะ ปรับตัวต่อการอยู่ร่วมกัน ยอมรับ ชื่นชม ชื่นชอบ และมีทัศนคติที่ดีต่อกันเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษา ของศิริพร ไกรสมมาตร (2557) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพลเมืองดีในมิติเคารพ ความแตกต่างของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงานซึ่งต้องอาศัยการทำงานร่วมกัน ผลการศึกษาพบว่า การร่วมมือกันทำกิจกรรมของนักเรียนส่งผลให้นักเรียนมีความเคารพในความแตกต่างของ ผู้อื่นเพิ่มสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ในแต่ละแผนการจัดการ เรียนรู้ควรมีชั่วโมงในการจัดกิจกรรมอย่างน้อย 2 ชั่วโมงติดกัน เพื่อความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม
2. ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่รวมนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้น ป. 4 – 6 ควรมีครูผู้จัดกิจกรรมอย่างน้อย 2 คน เพื่อดูแลการทำกิจกรรมของนักเรียนอย่างทั่วถึง
3. ในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม ต้องมีการเตรียมพร้อมทั้งในเรื่อง ของสื่อและอุปกรณ์ รวมถึงแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ จำนวนมาก ต้องมีการประสานงานและเตรียมการล่วงหน้าอย่างเป็นระบบให้พร้อมสำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. การใช้ภาษาในการสื่อสารกับนักเรียนที่หลากหลายชาติพันธุ์ ครูต้องระวังภาษาที่ก่อให้เกิดความ เข้าใจคลาดเคลื่อนในเชิงดูหมิ่น ล้อเลียน หรือการกลั่นแกล้ง (Bully) หรือขาดการเคารพต่อวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ต่อเนื่องในแต่ละระดับชั้น เพื่อให้เกิดการต่อยอดขององค์ความรู้ในวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เช่น จากชั้น ป. 4 ไปสู่ชั้น ป. 5 และจากชั้น ป.5 ไปสู่ชั้น ป. 6 เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเชิงลึกในองค์ประกอบเฉพาะของความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม อาทิ ด้านอาหาร ด้านความเชื่อ ด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น เพื่อให้ได้รายละเอียดที่ชัดเจน และเลือกเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละบริบทของสถานศึกษา
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการวัดความเข้าใจข้ามวัฒนธรรม โดยใช้แบบทดสอบที่เป็นแบบอัตนัยหรือแบบปรนัยหลายตัวเลือก เพื่อช่วยสะท้อนความเข้าใจเชิงลึกมากขึ้น
4. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้ทราบถึงระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย*. เชียงใหม่: ครองช่างพรินต์.
- ชญาณ์พัชร ทีสุกะ. (2555). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ถิ่นนี้ศรีสงคราม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านข่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา)*. นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ชลิต ชูกำแพง. (2551). *การพัฒนาหลักสูตร*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุริยวิสาสน์.
- วรรณ มีฉวี. (2561). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในวิชาเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านโป่งไฮ จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมา. ส. เจริญการพิมพ์.
- ศิริพร ไกรสมมาตร. (2557). *การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในมิติการเคารพความแตกต่างของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบโครงงาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2563). *การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา*. เชียงใหม่: หน่วยพิมพ์เอกสาร คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2542). *ทฤษฎีสังคมวิทยา การสร้าง การประเมินค่า และการใช้ประโยชน์* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุรงค์ ใจวัฒนะกุล. (2559). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อานันท์ กาญจนพันธ์. (2561). *ปาฐกถาพิเศษ สังคมพหุวัฒนธรรม. ในสังคมพหุวัฒนธรรม*. เชียงใหม่: ศูนย์ล้านนาศึกษา.

- Bellanca, J. & Brandt, R. (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn (Leading Edge)*. U.S.A.: Solution Tree Press.
- Gardner, H. (2006). *Five minds for the future*. Boston, Mass: Harvard Business School Press.
- Kruse, S. D., & Gray, J. A. (2019). *A case study approach to educational leadership*. New York, NY: Routledge.
- Tyler, R. W. (1968). *Basic Principle of Curriculum and Instruction*. Chicago: The University of Chicago Press.